

Висновки. Гуманістичну педагогічну позицію ми розуміємо, як особистісний феномен, який інтегрує в собі цінності та смисли педагогічної діяльності гуманістичної спрямованості. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у визначенні педагогічних умов формування гуманістичної педагогічної позиції у майбутніх логопедів.

Література

1. Бех І.Д. Нова педагогічна позиція як предмет наукового осмислення / І.Д. Бех // Проблеми професійної підготовки вчителя школи майбутнього: зб. м-лів Всеукр. наук.-практ. конф. – Мелітополь, 2002. – Т. 1. – С. 4-14.
2. Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності: монографія / за наук. ред. Т.І. Поніманської, І.М. Дичківської. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 208 с.
3. Пінчук Ю.В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / Пінчук Юлія Володимирівна. – К., 2005. – 220 с.
4. Поніманська Т.І. Формування гуманістичної особистісно-професійної позиції у процесі підготовки вихователя [Електронний ресурс] / Т.І. Поніманська // Духовність особистості. – 2013. – Вип. 6. – С. 143-150. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2013_6_19. – Назва з екрану.
5. <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/>

УДК: 376.-056.29

ПРОФЕСІЙНО-ТРУДОВЕ ОРІЄНТУВАННЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ ТА ІНТЕЛЕКТУ

Чеботарьова О.В.,

кандидат педагогічних наук, завідувач відділу освіти дітей

з порушеннями інтелектуального розвитку, Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, м. Київ
olena.chebotareva@gmail.com

Серед важливих завдань підготовки школярів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту до практичної діяльності та самостійного життя в сучасних суспільно-економічних умовах є професійне орієнтування та визначення в них професійно важливих якостей. Разом з тим вирішення цих завдань ускладнюється порушеннями психофізичними розвитку цих дітей, зокрема, рухової та інтелектуальної сфер. Важливий етап роботи цьому напрямку – орієнтування учнів у наявних спеціальностях взагалі та зокрема на базі шкільних навчальних майстерень.

Професійне орієнтування – комплексна науково обґрунтована система практичних методів і засобів впливу на особистість з метою забезпечення самостійного й усвідомленого вибору професії, її освоєння та здійснення професійної діяльності на основі врахування індивідуально-психологічних властивостей людини і потреб ринку праці в кадрах [1; 2].

Професійного орієнтування у спеціальних закладах передбачає допомогу школярам в контексті особистісних, освітніх і професійних проблем; формування «образу Я», як суб'єкта майбутньої професійної діяльності, виявлення специфічних якостей і властивостей людини, які дозволяють успішно займатися конкретними видами професійної діяльності; визначення характерних вимог до людини з різних видів професійної діяльності та формування вміння порівнювати їх з «образом Я»; пошук методів і засобів впливу на людину з метою розвитку окремих професійно важливих якостей у процесі професійного навчання.

Психолого-педагогічним підґрунтям щодо професійного орієнтування учнів є проведені вітчизняні та зарубіжні дослідження, в яких порушують питання, пов'язані з проблемою становлення в учнів з інтелектуальними порушеннями життєвих орієнтацій та компетенцій. Це дослідження в галузі трудового навчання учнів (Г. Дульнев, І. Єременко, Б. Пінський та ін.); їх

трудової адаптації та профорієнтації (О. Агавелян, В. Бондар, А. Висоцька, А. Долженко, Ю. Карвяліс, Н. Коломенський, Г. Мерсіянова, С. Мирський, В. Товстоган, М. Турчинська та ін.); соціалізації та підготовки учнів до самостійного життя (В. Воронкова, Л. Дробот, С. Конопляста, Н. Павлова, І. Татяничикова та ін.) [1; 2; 3].

Зокрема визначено, що на становлення професійних орієнтацій значний вплив має школа, в якій навчаються ці діти, і особливо профорієнтаційна робота, яка в ній проводиться. Так, професійно-трудова підготовка у спеціальних закладах, де навчаються учні з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту, здійснюється за наступними профілями: швейна справа, декоративно-ужиткове мистецтво, столярна справа, взуттєва справа, квітникарство, офісно-палітурна справа, а також за авторськими інтегрованими курсами та варіативними модулями.

Одним із завдань нашого дослідження було **вивчення готовності учнів старших класів до вибору професії** як складової професійного орієнтування учнів. Нами було розроблено анкетування та критерії обробки даних, в ході якого було запропоновано види завдань:

- творчі (які потребують самостійної відповіді),
- варіативні (ті, що потребують вибору відповіді із запропонованих);
- конкретні (так, ні).

Анкетування щодо готовності старшокласників до вибору професії передбачало опрацювання відповідей учнів на наступні запитання:

1. *Як називаються професії твоїх батьків (членів родини)?*
2. *Чи допомагаєш ти батькам (дорослим) в їх роботі?*
3. *Чи розмовляєш ти з вихователями/ батьками про те, що збираєшся робити по закінченню школи?*
4. *Чи розповідали тобі педагоги про професії, які ти можеш опанувати?*
5. *Чи є у тебе улюблена справа, якою ти захоплюєшся?*

6. *Чим ти плануєш займатися після закінчення школи?*
7. *Чи обрав ти вже професію, за якою будеш працювати по закінченні школи?*
8. *Напиши, ким ти хочеш стати у майбутньому?*
9. *Хто допоміг тобі обрати майбутню професію.*
10. *Що приваблює тебе у майбутній професії?*
11. *Яким чином ти намагаєшся більше дізнатися про свою майбутню професію?*
12. *Чи схвалюють педагоги та батьки твій вибір професії?*

В результаті проведеного анкетування визначався рівень підготовленості випускника до вибору професії, а також уможлиблювався аналіз мотиваційної, соціальної та професійної обізнаності учня.

Розглянемо результати анкетування учнів 8-9 класів експериментальних закладів щодо професійної готовності до вибору професії як складової професійно-трудової підготовки та орієнтування. Зокрема, проведене дослідження засвідчує наступні дані. Значна кількість учнів 8-их класів має низький (40%) та середній (40%) рівень готовності до вибору професії, 20% школярів має достатній рівень. Що стосується 9 класу, то учнів з достатнім рівнем готовності до вибору професії тут значно більше- 50%, середнього – 20% та низького -30% .

Аналіз відповідей щодо залучення до допомоги батькам (членам родини) засвідчує, що у 9-их класах основна більшість школярів залучена до господарсько-побутової діяльності, у 8 класах не всі діти ще активні та виявляють ініціативу щодо діяльності у домашньому побуті. Однак, цей вплив не завжди стає вирішальним у професійному самовизначенні школярів. Професійні плани на професії, що вивчаються у школі, має більшість старшокласників.

Якщо проаналізувати відповіді учнів щодо професійного самовизначення, то потрібно відмітити провідну роль педагогів спеціального закладу щодо інформування та професійної орієнтації учнів. У більшості

школярів сформовані уявлення про професії та є свої уподобання, значна кількість учнів планує продовжити навчання в коледжі. Отже, адекватна самооцінка особистої професійної придатності є одним із істотних напрямів профорієнтації у спеціальній школі.

Завдання профорієнтаційної роботи школи полягає в тому, щоб кожен учень опанував способи діяльності, розвинув свої потенційні ресурси, міг поставити собі запитання про те, де і як він може використовувати свої знання й уміння, як реалізовуватиме свої життєві плани [3]. Цікавими для отримання інформації є відповіді учнів щодо того, ким вони хочуть стати у майбутньому (див. *Діаграму 1*).

Діаграма 1. Групування відповідей за розділами державного Класифікатора професій.

Професійне орієнтування у системі професійно-трудової підготовки учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту базується на урахуванні індивідуально-типологічних особливостей школярів, їхніх потенційних можливостей стосовно оволодіння тією чи іншою професією (здібності, вміння, навички, знання), психічних процесів (зокрема, пізнавальної сфери), загального стану здоров'я цих дітей. Вивчення зазначених складових дає змогу робити психолого-педагогічний та медичний висновки щодо придатності учнів до певних видів праці, прогнозування стабільності їхньої діяльності з обраної спеціальності (Г. Дульнев, С. Мирський, Г. Мерсіянова, К. Турчинська, О. Хохліна та ін.).

Отже, з'ясування професійних якостей школярів має на меті своєчасне визначення їхньої схильності до певних видів діяльності, а одержані дані сприяють здійсненню розвитку важливих якостей, проведенню науково обґрунтованого диференційованого професійно-трудоного навчання.

На основі проведеної діагностики щодо професійних орієнтацій школярів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту слід зазначити важливий вплив спеціальних закладів, в яких навчаються ці діти, і особливо профорієнтаційної роботи, яка в ній проводиться. Проведене анкетування засвідчує позитивну динаміку професійної самовизначеності учнів 8-9 класів. Більшість з них адекватно сприймає свої можливості та робить вибір доступних їм спеціальностей: помічника пекаря, кулінара, квітникаря, озеленювача, швеї, плиточника та ін. Це обумовлено спеціально організованим трудовим навчанням учнів, з якими здійснюється поглиблене професійно-трудоное навчання, яке традиційно здійснюється за такими спеціальностями – столярна, швейна, взуттєва, штукатурно-малярна, будівельна справа, основи кулінарії, офісно-палітурна справа та ін. Професійне орієнтування набуває особливого значення для випускників (9, 10 класи). Результати виявлення знань та умінь учнів щодо їх готовності до вибору професії обґрунтовує необхідність психолого-педагогічного супроводу дітей з інтелектуальними порушеннями щодо здійснення професійного орієнтування для забезпечення кожному випускникові самостійної трудової діяльності відповідно до його знань, умінь та психофізичних можливостей.

Наявні діагностичні дані підтверджують необхідність подальшого професійно-трудоного навчання школярів у спеціальних навчальних закладах з сучасною матеріально-технічною базою, кадровим забезпеченням та врахуванням індивідуальних можливостей та психофізичних особливостей кожного учня. Професійно-трудоное навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту є основоположним для успішного навчання, виховання та розвитку цих дітей, а саме: розвитку загальнотрудових умінь як

передумови усвідомленості та самостійності виконання трудових завдань; професійного орієнтування та формування професійно важливих якостей та життєвих орієнтацій для забезпечення успішності соціально-трудової адаптації цих дітей.

Література

1. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудове навчання у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей: посібник / Галина Миколаївна Мерсіянова. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 80 с.
2. Мирский С.Л. Методика профессионально-трудового обучения во вспомогательной школе: Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1980. – 183с.
3. Чеботарьова О.В. Особливості соціалізації школярів із порушеннями розумового розвитку засобами професійно-трудового навчання // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Вип. 17. – Київ, 2015. – С.265-268.

УДК 376-056.34.015.3:159.942]-053.6

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ З ЛЕГКОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Шипелік Т.В.,

аспірантка лабораторії олігофренопедагогіки

Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, м. Київ

tanja575@ukr.net

Смисложиттєва регуляція являється вищою управляючою структурою психіки, завдяки котрій стає можливим розвиток людини як Homo sapiens. Завдяки смисложиттєвій регуляції до підліткового етапу розвитку формуються найважливіші психологічні новоутворення до яких відносяться: почуття дорослості, розвиток самосвідомості, потреба в самоствердженні і самоудосконаленні, самовизначення, формування ідеалу особистості в